

KWARTALNIK TES

PISMO TOWARZYSTWA IM. EDYTY STEIN

NR 03/05 (12) JESIEŃ 2005

TOWARZYSTWO IM. EDYTY STEIN

ul. Nowowiejska 38, 50-315 WROCLAW
tel. / fax. (+48) 71 372097, 71 783 36 19
konto BZ WBK S.A. o V / Wrocław
10 1090 1522 0000 0000 5201 9039

Skład redakcji:
Arkadiusz Hojny, Paulina Hojny
dr Marian Łukaszewicz,
Joanna Nieć, Agata Rybińska,
Agnieszka Rybińska

W dniach 12-14 września 2005 roku odwiedzili nas przedstawiciele holenderskiej fundacji: **Stichting Dr. Edith Stein** z Echt. Podobnie jak w 1997 roku, na trasie ich podróży studyjnej po Polsce znalazły się min.: Wrocław, Oświęcim i Kraków. Z grupą spotkali się przedstawiciele Zarządu, oprowadzanie po mieście wzięła na siebie pani Irena Morełowska, która jest pełnym pasji przewodnikiem miejskim oraz wieloletnim przyjacielem naszego Towarzystwa, za co dziękujemy jej serdecznie w imieniu naszych gości. Równie serdeczne podziękowania składamy parafii św. Michała, za udostępnienie kaplicy Edyty Stein dla naszych holenderskich przyjaciół.

Urodziny Edyty Stein – 12.X
Z tej okazji po raz kolejny organizujemy
Drzwi Otwarte w Domu Edyty Stein.
Wszystkich chętnych do zwiedzenia zapraszamy
serdecznie między godziną 10-18:00!

Podróż studyjna: „Śladami Edyty Stein” po Niemczech!

Nasze plany na długi weekend w maju 2006 roku przewidują zorganizowanie około tygodniowej podróży dla 25-35 osób. Celem podróży będą miejsca związane z życiem i twórczością naszej Patronki Edyty Stein: Getynga, Kolonia, Bad Bergzabern, Freiburg... Prosimy wszystkich chętnych o wstępne zgłaszanie się do udziału, pozwoli nam to bliżej oszacować koszty i dokonać niezbędnych rezerwacji. Według pierwszych obliczeń dr Marka Zająca, pełen koszt wszystkich przejazdów, wyżywienia i zakwaterowania (przy 25 uczestnikach) wyniosłby 1500 zł na osobę. Istnieje również możliwość znalezienia dofinansowania, tak aby wpłaty uczestników były niższe, ale z doświadczenia wiemy, że aby się o taką dotację ubiegać, konieczne jest minimum sześciomiesięczne wyprzedzenie. Najpóźniej do połowy listopada 2005 roku musimy więc znać liczbę zainteresowanych. Jesteśmy również otwarci na Państwa sugestie i zapytania. Im szybciej będziemy wiedzieć jakie jest zainteresowanie, tym większą mamy możliwość dopasowania się do potrzeb naszych członków i sympatyków!

Jesteśmy do Państwa dyspozycji pod nr telefonu

71 372 09 77 i adresem e-mailowym: biuro@edytastein.org.pl

SPIS TREŚCI:

Agata Rybińska, <i>Śladami Edyty Stein, Wrocław w wieku XIX/XX – wędrówki w czasie i przestrzeni</i>	str. 2
Ks. Andrzej Paliszek, <i>Judaistyczne korzenie duchowości Edyty Stein</i>	str. 3
<i>Wykłady w Salonie Edyty Stein</i>	str. 5
<i>Sprawiedliwi wśród narodów świata</i>	str. 5
<i>Transitraum Deutsch</i>	str. 5
<i>Zmiany w Domu Edyty Stein</i>	str. 7
<i>Festiwal MitOst, Wystawa Fotograficzna</i>	str. 7
Arkadiusz Hojny, <i>Prace remontowe</i>	str. 8

Śladami Edyty Stein

WROCLAW W WIEKU XIX/XX – WĘDRÓWKI W CZASIE I PRZESTRZENI

W wiosennym numerze Kwartalnika TES pani Renata Zając zachęcała nas do spaceru ul. Nowowiejską. Chciałabym podjąć tę inicjatywę, być może nawet w zakresie szerszym przestrzennie i czasowo. Proponuję spotkania nie tylko śladami Edyty, ale tymi, jakie pozostawili w naszym mieście i na Śląsku jej żydowscy poprzednicy. Szerzej i naukowo piszą o tym J. Kos, T. Kulak, M. Łagiewski, L. Ziátkowski, R. Żebrowski, także N. Davies, M. Hettling, T. van Rahden oraz inni autorzy, z których dorobku będą korzystać.

Dziś jedynie w krótkim zarysie i może mniej naukowo nakreślę obraz Wrocławia w XIX-tym wieku i na początku wieku XX.

Wiadomo, że Steinowie przeprowadzili się do Wrocławia z Lublińca w roku 1890. Tam urodziła się Erna, starsza o rok i 8 miesięcy siostra Edyty. Edyta jako jedyna z dzieci Steinów przyszła na świat we Wrocławiu, w nieistniejącym już domu przy ul. Dubois 13 (dawna Kohlenstrasse). Zmiana miejsca zamieszkania miała wpływ na życie całej rodziny. Na czynniki, które kształtowały codzienność Wrocławian, w tym rodziny Steinów, proponuję spojrzeć od kilku stron.

Tło historyczno-polityczne

Ślady bytności Żydów na Śląsku sięgają Średniowiecza. Wiadomo, że od połowy XV wieku, praktycznie do połowy wieku XVIII nie mieli prawa osiedlać się we Wrocławiu. Zmianę przyniósł wiek XVIII, w którym odpowiednie edykty regulowały (najczęściej: ograniczały) liczbę żydowskich mieszkańców miasta. Edykt z 1744 roku praktycznie zredukował ich liczbę do około 300 osób, ich ilość na przestrzeni XIX wieku jednak stale wzrastała. Schyłek wieku XVIII i początek wieku XIX to czas wojen, wpływów Oświecenia, Rewolucji Francuskiej, a także wielu reform w państwie niemieckim – w tym reformy religijnej.

Bardzo istotny jest rok 1812 – królewski edykt tolerancyjny z tego roku przyniósł Żydom, przynajmniej teoretycznie, równouprawnienie i prawa obywatelskie. Mniej więcej od tego czasu prężniej rozwijała się żydowska gmina wyznaniowa oraz wiele instytucji żydowskich.

Powstanie Związku Północnoniemieckiego w 1869 roku, na bazie którego w 1871 roku powstało Zjednoczone Cesarstwo Niemieckie z Prusami na czele, to kolejne ważne daty. Wydane wówczas przepisy prawne umocniły nabyte już przez Żydów prawa. Istnienie Cesarstwa Niemieckiego w latach 1871-1918 to zatem istotne ramy czasowe w odniesieniu do rodziny Stein.

Mieszkańcy miasta

Na początku istnienia Cesarstwa Niemieckiego tj. w roku 1871 mieszkało we Wrocławiu ok. 14 000 Żydów, co wynosiło prawie 7% ludności miasta. Ponad połowę z nich stanowili ludzie bogaci, aktywni w życiu miasta, przyczyniający się do jego rozwoju. W latach 1880-1910 liczba ludności Wrocławia wzrasta, jednak procentowo ilość Żydów malała. W roku 1890 było ich 17 754, w 1900 roku 19 743, a w 1910 ok. 20 000. Liczba ta procentowo zmalała: z 7% do zaledwie około 4% w stosunku do wszystkich Wrocławian.

I Wojna Światowa również zmniejszyła liczbę mieszkańców miasta, a lata Republiki Weimarskiej aż do dojścia nazistów do władzy i czas II Wojny Światowej, to kolejne lata, w których liczba Żydów stale malała, aż do ich eksterminacji.

Z całą pewnością jednak Żydzi byli grupą, choć stosunkowo nieliczną, to bardzo aktywną, i to na wielu płaszczyznach. Ich istnienia i owej wielopłaszczyznowej działalności nie można ani przemilczeć ani potraktować szczegółowo (co jednak wymuszają ramy tego artykułu).

Warunki kulturowe

Dwie ostatnie dekady wieku XVIII oraz dwie pierwsze XIX wiążą się z szeregiem ważnych przemian oświeceniowych w Niemczech. W odniesieniu do ludności żydowskiej owe oświeceniowe przemiany określa się mianem *Haskala* (najczęściej definiowane jako żydowskie oświecenie). Wrocław był jednym z głównych ośrodków tych przemian. Celem działań przedstawicieli ruchu haskalowego było emancypacja, unowocześnienie, otwarcie na nowe prądy racjonalistyczne, upodobnienie się do innych mieszkańców poprzez posługiwanie się tym samym językiem, noszenie tych samych strojów, przejęcie zwyczajów, reformę szkolnictwa religijnego czy korzystanie z szkolnictwa państwowego – przy jednoczesnym zachowaniu własnej tożsamości religijnej. W praktyce niestety często dochodziło jednak do zmiany religii.

W efekcie przemian haskalowych i pohaskalowych język niemiecki stał się językiem Żydów niemieckich, korzystali oni z państwowych szkół, a wrocławska gmina nie uniknęła trudności. Stała się ona areną konfliktów religijnych pomiędzy członkami mniej lub bardziej postępowymi, skutkiem czego doszło do powstania 2 frakcji: postępowej zwanej liberalną i bardziej zachowawczej zw. konserwatywną. Gdy do Wrocławia sprowadziła się rodzina Steinów, tak zarysowany podział, był już faktem dokonany co najmniej od 45 lat.

Warunki materialne

Przeprowadzki z mniejszych miejscowości do większych były w XIX wieku częstym zjawiskiem i wynikały najczęściej z sytuacji ekonomiczno-handlowej. W XIX wieku Wrocław, podobnie jak i cały Śląsk, prężnie rozwijał się nie tylko pod względem przemysłowym, ale społeczno-ekonomicznym i kulturalnym.

Wiadomo, że wśród Żydów byli mieszczenie trudniący się handlem, robotnicy, rzemieślnicy, przemysłowcy, bankierzy, także artyści, uczeni, pisarze, żołnierze i politycy. Wszyscy wspierali miasto i gminę datkami, bogatsi zasłynęli z filantropii i jako koneserzy sztuki. Tu koniecznie wspomnieć należy najśłynniejsze chyba nazwiska: Neisserów i Schottlanderów. Ślady ich działalności (w sensie kultury materialnej) możemy podziwiać w naszym mieście po dziś dzień. Pozostały m.in. dwa cmentarze, jedna z wielu synagog, wiele budynków (mieszkalnych i użyteczności publicznej). Dotrzeć można do obfitej prasy żydowskiej z tego okresu i odnaleźć ślady wielu instytucji społecznych, naukowych, kulturalnych.

Od roku 1812 Żydzi mogli osiedlać się w mieście i to nie tylko na terenie dotychczasowej dzielnicy żydowskiej (w rejonie dzisiejszej ul. Krupniczej, Antoniego, Włodkowica). Tam skupione zostały ważniejsze instytucje gminne, działali drobni kupcy. Przedstawiciele burżuazji natomiast chętniej osiedlali się w południowych dzielnicach miasta. W czasach Steinów tam właśnie ulokowany był cmentarz, Szpital Żydowski (od 1903 roku), Szkoły (od 1913 roku, 1921), Żydowski Dom Opieki Społecznej (od 1896 roku). To tylko kilka przykładów. Ze wspomnień Edyty i jej siostrzenicy Susanne wiemy, że Erna przez pewien czas prowadziła praktykę lekarską właśnie na południu miasta.

Nie można jednak nakreślać ram ani przestrzennych ani materialnych (finansowych) w opisie społeczności żydowskiej wieku XIX i początków XX. Z całą pewnością stanowili oni grupę, choć procentowo nieliczną, to bardzo zasłużoną dla miasta i Prus.

Tak z grubsza zarysowany obraz Wrocławia – tu bardziej od strony *żydowskiej* – nie może jednak przysłonić faktu, że było to jedno z najważniejszych miast Cesarstwa o multikulturowym i multiwyznaniowym charakterze.

Ks. Andrzej Paliszek

Judaistyczne korzenie duchowości Edyty Stein

„Wśród nowych błogosławionych mężczyzn i kobiet pozdrawiamy dzisiaj z głęboką czcią i ze świętą radością córkę narodu żydowskiego, bogatą w mądrość i męstwo. Wychowana w surowej szkole tradycji Izraela, naznaczona życiem pełnym cnoty i umartwienia w zakonie, wykazała bohaterską postawę ducha w czasie swej drogi do obozu zagłady. Zjednoczona z ukrzyżowanym Panem dała swe życie *za prawdziwy pokój i za naród*. Edyta Stein, Żydówka, filozof, zakonnica, męczennica”¹.

¹ Homilia Ojca św. Jana Pawła II wygłoszona w Kolonii 1maja 1987 roku podczas uroczystości beatyfikacyjnych Edyty Stein w: L'Osservatore Romano nr 7, (wyd. Polskie), Watykan 1987, s.22.

Te słowa papieża Jana Pawła II wypowiedziane w homilii podczas mszy św. beatyfikacyjnej siostry Teresy Benedykty od Krzyża wyrażają uznanie dla tej kobiety i jej drogi życiowej, naznaczonej poszukiwaniem Prawdy. By dojść do tej Prawdy musiała przejść ogromną duchową drogę od modlitwy ojców – mozaizmu, poprzez szukanie dróg poznania Prawdy w filozofii, by w końcu dojść do wiary w Jezusa Chrystusa i do osiągnięcia Ewangelicznej doskonałości.

Edyta Stein *wielka córka Izraela*, urodziła się 12 października 1891 roku we Wrocławiu, w wielkie żydowskie święto pojednania – *Jom Kippur*. Mozaizm był, więc jej pierwszą religią, a modlitwą słowa skierowane do jednego Boga, Jahwe. To właśnie w takiej rzeczywistości, w atmosferze religii przodków kształtowało się pierwsze stadium duchowe Edyty. O tym, jak wielkie piętno na Edycie wywarła religia przodków i jak ważny był to dla niej temat, świadczyć może wielość i dokładność opisów świąt żydowskich zawartych w *Autobiografii*.

Rodzina Edyta Stein była głęboko religijna i sumiennie wykonywała swoje obowiązki. Opierając się na wspomnieniach swojej matki pisze w swojej *Autobiografii* o jej przodkach, że byli zżyci z synagogą do tego stopnia że nawet pełnili w niej znaczne obowiązki. Pradziadek Edyty, Józef Burchard, pełnił w Lublińcu przez wiele lat funkcję kantora i zaczynał modlitwy w synagodze. Funkcję tą wypełniał sumiennie i z wielkim oddaniem wpływającym z miłości do Boga. Edyta z wielkim szacunkiem wyrażała się również o swojej babci ukazując ją, jako rozmodloną i pełną miłosierdzia dla bliźnich kobietę: „moja mama uważała ją za kobietę *prawdziwie pobożną*”. W synagodze czy na cmentarzu modliła się zawsze z wielkim skupieniem i zaangażowaniem wewnętrznym. „Matkę Edyty Stein można by krótko scharakteryzować słowami Edyty zaczerpniętymi z jednego z listów do Teodora Conrada: „była kobietą mającą silną wiarę w Boga, która ją prowadzi przez całe długie i ciężkie życie”².

Augusta Stein była pobożną i pełną serca dla bliźnich i dzieci kobietą. Ufała w błogosławieństwo Boga, uważała za rzecz normalną, iż Bóg nie odmówi swych dobrodziejstw żyjącym nienagannie. Augusta Stein potrafiła mężnie znieść wszelkie życiowe doświadczenia i po śmierci męża ufając opatrności Bożej zajęła się samotnym wychowywaniem siedmiorga dzieci i prowadzeniem przedsiębiorstwa opałowego. Z bibliją odwagą podjęła się prowadzenia interesów, troszcząc się jednocześnie o dom i dzieci. Powoli udało się jej rozwinąć przedsiębiorstwo i spłacić ciężące na nim długi. Matka powodzenie finansowe i stabilizację materialną rodziny przypisywała zawsze błogosławieństwu nieba. Później, gdy Edyta utraciła już dziecięcą wiarę, wspominała: „[matka] powiedziała mi raz jako niewątpliwie dowód na istnienie Boga: *nie mogę sobie zupełnie wyobrazić, abym to wszystko co osiągnęłam, zawdzięczałam swoim własnym wysiłkom*. Tak było w istocie.”³ Jednak nie sukces w działalności gospodarczej

² E. Stein, Pisma, t. II, Kraków 1982, s. 173.

³ E. Stein, Pisma, t. I, dz. cyt., s. 57.

był najważniejszym celem życia Augusty, był to tylko środek, który miał zapewnić jej rodzinie pewien dobrobyt, możliwość kształcenia dzieci i dobry start życiowy. O wiele bardziej troszczyła się o wychowanie dzieci w wierze ojców, w przywiązaniu do religii Izraela i obrzędów świątecznych, do przestrzegania przykazań Bożych oraz okazywania miłosierdzia względem biednych i potrzebujących. Sama Augusta swoim życiem, była wzorem głębokiej pobożności, przestrzegania nakazów Talmudu, zachowywania postów, przykładem dobroci, pracowitości i miłosierdzia. Przestrzegała wszystkich modlitw i postów związanych z liturgią, a także przepisów religijnych, do tego stopnia, że w dniu szabatu nawet w późnej starości nie korzystała z pracy innych i z tego powodu do synagogi nie jechała tramwajem, lecz szła na piechotę.

Wiara ta była wiarą bardzo ortodoksyjną, osadzoną w tradycji Izraela, traktującą każdą konwersję, zmianę przekonań religijnych jako zdradę wiary w prawdziwego Boga i przymierza zawartego z Nim przez Naród Wybrany. Doświadczyła tego sama Edyta odrzucona po konwersji przez swoją matkę.

Edyta Stein urodziła się w dniu jednego z największych świąt żydowskich *Jom Kippur*. Rodzi się w dniu odpoczynku od pracy, w dniu, w którym co roku odprawia się ryt przebłagalny, który oczyszcza człowieka z niewierności. Jest to jedyny w roku dzień publicznej pokuty, nazywany Dniem Sądym, Pojednania, lub Wielkiego Przebaczenia (*Jom* – dzień, *Kipper* – oczyścić, przebłagać, uwolnić człowieka od winy). W pewnym okresie historii Izraela Dzień Przebłagania był najważniejszą uroczystością, obchodzoną w sposób bardzo doniosły. W ten dzień obowiązuje wszystkich Izraelitów spoczynek szabatowy i bardzo ścisły post i zamykał dziesięciodniowy okres pokutny. Święto świąt jest odprawiane w milczeniu, modlitwie i poście, wśród próśb o przebaczenie. „Rainer Maria Rilke powiedział, że *Los nie jest niczym innym, jak tylko zagęszczonym dzieciństwem* i wypowiedź tę, pomimo jej skrótowości można odnieść do dzieciństwa Edyty”⁴. Bowiem święto dnia jej urodzin zawisło jak przepowiednia nad jej życiem i umieraniem. Edyta przywiązywała już od dzieciństwa dużą wagę do czasu swoich narodzin. W miarę upływu czasu, po przejściu na katolicyzm i coraz głębszych doświadczeniach dźwignia krzyża, jakim był antysemityzm narodu niemieckiego, coraz wyraźniej odczuwała prorocze znaczenie Dnia Pojednania w jej życiu i wynikającego z niego powołania do ofiary i cierpienia. W miarę upływu lat widziała coraz wyraźniej potrzebę stania się ofiarą za swój naród i pokój na świecie.

Cykl życia rodziny Stein wyznaczały święta i uroczystości religijne i rodzinne. Święta te wywarły duży wpływ na Edytę, która mimo tego, iż w późniejszych latach odeszła od mozaizmu, zawsze podkreślała wielki wpływ celebracji tych świąt na jej dziecięce życie jak i na

późniejszy rozwój życia duchowego. Dzięki temu wspomnianemu świętowaniu zachowała się szczególna łączność dorastających dzieci z rodzinnym domem. „Do największych wydarzeń domowego życia należały obok uroczystości rodzinnych wielkie święta żydowskie, jak Pascha, Nowy Rok i Dzień Pojednania”⁵. Święta te wywarły wielki wpływ na jej dziecięce życie i na późniejszy rozwój osobowości. Daje się zauważyć podczas czytania tej części Autobiografii omawiającej jej dziecięce lata. Uderza w nich bogactwo i dokładność obrazów z jaką relacjonuje przebieg dni świątecznych jak i wyrażenie całej gamy uczuć i osobistego zaangażowania związanego z przeżywaniem tych uroczystości. Z rozrzewnieniem wspomina, jak z przejęciem obserwowała przygotowania rytualnych naczyń przeznaczonych do obchodów Święta Przaśników, coroczne nawiedzanie synagogi z okazji dnia umarłych w celu uczczenia rocznicy śmierci ojca, czy przepisane przez religię posty. Święta te przeżywała tym głębiej, iż jako najmłodszy członek rodziny wypełniała w trakcie obchodów Paschy obowiązek rytualnego wtajemniczenia. Od najmłodszych lat fascynowała ją żydowska liturgia, w której przez długi okres swojego życia, nawet po konwersji, uczestniczyła towarzysząc w synagodze swej matce. Powie później o religii swoich przodków z nieukrywaną dumą: „Religia mojeszowa ma wspaniałą liturgię, ustalone godziny modlitw obowiązują na każdy dzień, a także stały porządek wielogodzinnych nabożeństw świątecznych. (Z tej liturgii składającej się z psalmów i czytań Pisma świętego powstała liturgia kościoła)”⁶.

Świadomość swoich korzeni i narodowej tożsamości Edyta posiadała przez cały okres swojego życia. Można nawet stwierdzić, iż po wstąpieniu do Karmelu jeszcze bardziej się uwidocznił. To właśnie wówczas oddała swoje życie w ręce Boga gotowa na ofiarę w intencji Narodu Żydowskiego. Na ostatnią w swym życiu podróż z karmelu w Echt do Oświęcimia oprócz ubrań i żywności zabrała jedynie ze sobą brewiarz. Ten oparty na Psalmach modlitewnik na których opiera się modlitwa Żydów i Kościoła towarzyszył jej do chwili śmierci. Być może właśnie wtedy czerpiąc swą ufność z pełni Objawienia modliła się Psalmem 108 (Bóg nadzieją swojego ludu):

„ *Gotowe jest serce moje, Boże, ...*

*Daj nam pomoc przeciwko nieprzyjacielowi,
bo ludzkie ocalenie jest zawodne.*

W Bogu dokonamy czynów pełnych mocy

I On podepcze naszych nieprzyjaciół.”

⁴ H. Gerl, Edyta Stein, Dietrich Bonhoeffer i Reinhold Schneider jako przykłady spełnienia życia chrześcijańskiego, Lublin 1987, s. 5.

⁵ E. Stein, Pisma, t. I, dz. cyt., s. 65.

⁶ tamże, s. 68

Paulina Hojny

Transitraum Deutsch symposium naukowe 4-6 października 2005

Literatura i kultura w dobie transnarodowej:
Czym są kultury narodowe w epoce globalizacji i migracji?

Towarzystwo im. Edyty Stein we współpracy z Instytutem Germanistyki Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Instytutem Goethego z Krakowa organizuje konferencję dla germanistów i kulturoznawców z całej Europy, poświęconą tematyce wkładu emigrantów do najnowszej literatury niemieckojęzycznej.

W ostatnich dziesięcioleciach kraje obszaru niemieckojęzycznego stały się celem licznych emigracji. Do Niemiec, Szwajcarii i Austrii napływali poszukujący lepszych warunków życia, uchodźcy, dysydenci polityczni czy studenci w wyniku tych procesów nastąpiły znaczące zmiany w strukturze społeczeństw tych państw. Coraz trudniej traktować Niemcy jako kraj Niemców i przestrzeń kultury niemieckiej, współcześnie okazują się być punktem ogniskującym jak w soczewce, różne języki, kultury, religie.

Wpływ autorów, których biografia zawiera element migracyjny, jest w literaturze niemieckojęzycznej coraz bardziej widoczny. Niniejsze sympozjum zajmować się będzie analizą tego zjawiska: jaką tematykę i percepcję wnosi to do literatury niemieckojęzycznej?

Jak zmienia się sam język, kiedy za narzędzie ekspresji obierają go młodzi autorzy pochodzenia tureckiego, bośniackiego czy arabskiego? Czy klasyczne pojęcie literatury narodowej jest jeszcze aktualne?

Właśnie tym tematom poświęcona jest konferencja, która była uroczystie otwarta czwartego października 2005 w Auli Leopoldina o 9:00, a kolejne wykłady i warsztaty proponowano w Instytucie Germanistyki, wiele punktów programu sympozjum o charakterze otwartym, (pełen program konferencji jest dostępny na naszych stronach internetowych) :

Sobota, 2 października 2005

20:00 wieczór filmowy: **Głową w mur** (Gegen die Wand) Niemcy 2003, film nagrodzony Złotym Niedźwiedziem na festiwalu filmowym w Berlinie, reż. Fatih Akin
Kino Lalka, wstęp wolny

Środa, 5 października 2005

20:00 Wieczór autorski:
Catalin Florescu (Rumunia/Szwajcaria)
Saša Stanišić (Bośnia/Niemcy)
Towarzystwo im. Edyty Stein
ul. Nowowiejska 38
Salon Edyty Stein
(z tłumaczeniem polsko-niemieckim)
wstęp wolny

Czwartek, 6 października 2005

11:00 Wykład Thomasa Mohnike
Uniwersytety Freiburg
Instytut Germanistyki

TOWARZYSTWO IM EDYTY STEIN
ODDZIAŁ W GLIWICACH, zaprosiło p. Renatę Zajacową z TES we Wrocławiu. W dniach 22-23 września 2005 wygłosiła ona dwukrotnie referat pt.: „Eucharystia w życiu Edyty Stein”. Chociaż gliwickie Towarzystwo boryka się z problemami lokalowymi, to jednak nadal rozwija swą działalność. Pani Justyna Różycka – prezes Oddziału – wytrwale poszukuje kontaktów z różnymi środowiskami. Regularne zebrania i comiesięczne prelekcje powiększają grono członków i sympatyków TES. Warto pamiętać, że w Gliwicach zamieszkali po ślubie rodzice Edyty Stein. Tu urodziło się starsze rodzeństwo Edyty, z którym mieszkała we Wrocławiu.

INSTYTUT FILOZOFICZNO-TEOLOGICZNY IM. EDYTY STEIN,

powstał jako instytucja badawczo-dydaktyczna diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w 2003 roku, obecnie jest sekcją zamiejscową Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Prowadzi specjalność: teologia kończąca się tytułem magistra, dyrektorem Instytutu jest ks. dr Eligiusz Piotrowski. Więcej informacji można uzyskać pod adresem internetowym: www.teologia.edu.pl. Dom Edyty Stein odwiedził wicedyrektor Instytutu i wieloletni członek Towarzystwa im. Edyty Stein ks. dr Grzegorz Chojnacki, który również wygłosi wykład w Salonie Edyty Stein w miesiącu grudniu: **Intelektualiści – siłą przewodnią narodu? Rozważania Edyty Stein na temat intelektu i intelektualistów.**

Na wykład zapraszamy 1 grudnia 2005 o godz. 18:00

Wykłady w Salonie Edyty Stein:

09.11.2005 godzina 18:00
dr hab. Beata Baczyńska – iberystka,
którą gościmy po raz kolejny, będzie
kontynuowała wątek Edyty Stein i
Jana od Krzyża.

01.12.2005 godzina 18:00
ks. dr Grzegorz Chojnacki
Intelektualiści – siłą przewodnią
narodu? Rozważania Edyty Stein na
temat intelektu i intelektualistów.

Narodowy socjalizm i ruch oporu we Wrocławiu
październik 2004 - październik 2005
problematyka historii lokalnej

Narodowy socjalizm i wojna oznaczały dla Wrocławia dużo większą katastrofę niż dla większości miast w Europie Środkowo-Wschodniej. Miasto przeżyło nie tylko dyktaturę i zniszczenia, ale również zmianę przynależności państwowej i kompletną wymianę jego mieszkańców.

Wraz z ucieczkami i przymusowymi przesiedleniami ludności zanikała pamięć o przedwojennej historii miasta, a z nią także wiedza o zdarzeniach z czasów narodowego socjalizmu. Polska ludność przybyła w 1945 roku do całkiem „obcego miasta”. Nic nie wiedziała o przebiegu dyktatury we Wrocławiu, o miejscach sprawowania władzy, o prześladowaniach, przebiegu deportacji czy też o opozycyjnym zachowaniu się niektórych grup ludności. W taki sposób przepadła też pamięć o „normalności” i dniu codziennym w czasie dyktatury.

Od października 2004 roku międzynarodowa grupa studentów pracowała nad rekonstrukcją wydarzeń we Wrocławiu w latach 1933-1945. Uczestnicy projektu odwiedzali archiwa, przeglądali akta i gazety, wyszukują ślady dyktatury w ówczesnym obrazie miasta. Całość wzbogaciły wywiady ze świadkami tamtych zdarzeń, którzy przeżyli okres narodowego socjalizmu we Wrocławiu.

W ten sposób chcieliśmy ocalić pamięć o czasach narodowego socjalizmu, o lokalnych formach dyktatury, o cierpieniu ofiar oraz odwadze opozycji. Rezultatem projektu ma być wydanie jesienią 2005 roku płyty CD-ROM z materiałami edukacyjnymi, stworzenie strony internetowej oraz wystawy plenerowej, po to, by zebrane materiały mogły trafić do szerszego grona odbiorców. Projekt przeprowadzany jest we współpracy z **Centrum Willy Brandta** przy Uniwersytecie Wrocławskim. Finansowo wspiera go Stiftung Errinerung, Verantwortung, Zukunft (**Fundacja Pamięć, Odpowiedzialność, Przyszłość**).

Sprawiedliwi wśród narodów świata
lato - jesień 2005, projekt filmowy

Podczas drugiej wojny światowej we wszystkich krajach będących pod panowaniem nazistów ludzie znaleźli odwagę, by ukrywać Żydów przed ich prześladowcami i często ratować im w ten sposób życie. Po wojnie wielu z nich zostało odznaczonych przez państwo Izrael medalem „Sprawiedliwi wśród narodów”.

Mało jest znany fakt, że Polacy stanowią największą liczbę „sprawiedliwych”: w żadnym innym kraju tak dużo ludzi nie znalazło odwagi, by ukrywać Żydów.

W ramach tego projektu grupa młodzieży wspólnie z reżyserem uda się na poszukiwanie „sprawiedliwych” we Wrocławiu. Grupa ta przeprowadziła wywiady ze świadkami wojny i holocaustu, których celem jest udokumentowanie biografii sprawiedliwych i historii Żydów jako przykładów odwagi i przekazania tego do publicznej świadomości.

Latem 2005 powstał reportaż filmowy, który będzie pokazywany w szkołach i w ośrodkach pracy z młodzieżą.

Projekt został dofinansowany w ramach programu: *Pokój dla Europy – Europa dla Pokoju Frieden für Europa – Europa für den Frieden*.

Początkiem projektu były warsztaty polsko-izraelsko-niemieckie dla pedagogów.

Polsko-Niemiecki Kurs Tandemowy
3-17.XII. 2005

Towarzystwo im. Edyty Stein we współpracy z MitOst e.V. z siedzibą w Berlinie współorganizują intensywny kurs językowy dla Polaków języka niemieckiego i dla Niemców języka polskiego. Kurs odbędzie się we Wrocławiu i skierowany jest do osób zaangażowanych w polsko-niemiecką wymianę młodzieży oraz studentów.

Aby wziąć udział w kursie, należy przestać swoje zgłoszenie na adres: **tandemowy@eytastein.org.pl**, powinno ono zawierać: cv, list motywacyjny z informacją o poziomie znajomości języka i opis doświadczenia w współpracy polsko-niemieckiej. Kurs obejmuje 60h lekcyjnych, w tym zajęcia z lektorami i w parach językowych, wycieczkę oraz pełne wyżywienie i zakwaterowanie w czasie trwania kursu. Planowane jest utworzenie dwóch grup językowych (podstawowej i zaawansowanej - niestety tym razem nie będziemy tworzyć grupy zerowej). Dzięki finansowaniu Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży uczestnicy tylko częściowy koszt kursu w kwocie 300zł. **Na zgłoszenia czekamy najpóźniej do 28 października 2005 roku.**

Zmiany w Domu Edyty Stein:

Współpracownicy:

Tim Straatsma i Thomas Peters – nasi niezastąpieni wolontariusze od jesieni 2004 roku, powrócili już do domów, dziękując im bardzo za fantastyczny czas i pracę życzymy powodzenia na studiach!

Michał Czapara – w marcu 2005 był naszym niemieckim praktykantem, student kulturoznawstwa i filozofii na Uniwersytecie Viadrina, obecnie na stypendium we Wrocławiu, będzie koordynował projekt modernizacji biblioteki w Domu Edyty Stein.

Weronika Martyna Duda – odbyła praktyki letnie w biurze na parterze obecne na stypendium w Brnie ☺ mamy nadzieję, że powróci zimą jako nasz współpracownik.

David Grodzki – nowy niemiecki wolontariusz programu europejskiego EVS, zostanie z nami do jesieni 2006 roku, mówi biegle po polsku.

Marta Marchewka – od października pracuje w dużej wrocławskiej firmie komunalnej, jako asystentka zarządu, życzymy powodzenia! I mamy nadzieję, że uda nam się kontynuować kursy językowe, prowadzone z sukcesem przez Martę. Odwiedzaj nas!

Wiktoria Miller – studentka wydziału nauk społecznych we Wrocławiu, w ramach stażu wspierała projekt „Transitraum Deutsch”

Dominik Ptak – nowy pracownik Działu Programowego, z wykształcenia prawnik, pracował już przy projektach międzynarodowych z zakresu kultury. *Witamy serdecznie!!!*

Anna Wanitschek – wolontariuszka z Niemiec w ramach programu „Znak Pokuty”, zostanie u nas do jesieni 2006 roku.

Kamila Ziółkowska – praktykantka w ramach projektu ‘Cyberek-Lidera’ finansowanego przez fundusz Equal.

Przekazujemy również specjalne pozdrowienia, które otrzymaliśmy pisemnie od **Alexandra Laura** – jednego z pierwszych wolontariuszy Towarzystwa im. Edyty Stein, obecnie adwokata praktykującego w Kassel, szczególne pozdrowienia dla ówczesnego Zarządu!

Swoją pracę w Dziale Programowym zakończyły również **Claudia Schmeisser, Daniela Schmohl i Marina Keller**, które w ramach pobytu stypendialnego zaangażowały się w projekt „Narodowy socjalizm i ruchy oporu we Wrocławiu”, wystawa plenerowa kończąca ten roczny projekt jest w trakcie realizacji. Dziewczyny wrócą jeszcze na jej otwarcie na koniec października.

FESTIVAL MITOST

Członków Stowarzyszenia **MitOst** łączy zainteresowanie wymianą językową i kulturalną w Europie Środkowo-Wschodniej.

Łącznie stowarzyszenie liczy ponad 1200 członków z około 30 krajów.

Corocznie ukoronowaniem prac stowarzyszenia jest **Festiwal MitOst**, odbywający się za każdym razem w innym mieście Europy. W ramach tego festiwalu przedstawiane są najciekawsze projekty kulturalno-edukacyjne. Dzięki warsztatom towarzyszącym festiwalowi członkowie stowarzyszenia poszerzają swoje kompetencje.

W tym roku Festiwal MitOst odbędzie się we Wrocławiu. Towarzystwo im. Edyty Stein przejmując pomagać będzie w przygotowaniu programu, składający się min.: z wystaw, wieczorów autorskich, dyskusji i koncertów. Bliższe informacje można uzyskać na stronie internetowej MitOst. www.mitost.de

WYSTAWA FOTOGRAFICZNA

Zmizele Sudety – Kraina, której nie ma powstała z inicjatywy czeskiego stowarzyszenia **Antikomplex** rzuca nowe światło, na region polsko-czeskiego pogranicza. Fotografie miejsc z czasów przedwojennych konfrontowane są ze współczesnymi fotografiami. Skutki wymiany ludności w tych regionach są widoczne w zmianach krajobrazu kulturowego.

Wystawa przełamuje milczenie i zmusza do refleksji, wskazując na konieczność konstruktywnego rozwoju regionu, skierowanego na przyszłość, korzystając z doświadczeń z przeszłości.

Towarzystwo im. Edyty Stein pokaże wystawę w polskiej wersji językowej.

Oficjalne otwarcie planowane jest 26 października 2005 roku o godzinie 18:00 w Salonie Edyty Stein. Na zaproszenie Towarzystwa w otwarciu wezmą udział Prof. Andrzej Zawada z Uniwersytetu Wrocławskiego, konsul i ambasador Republiki Czeskiej w Polsce oraz pan Pert Pithart – wiceprzewodniczący Parlamentu Republiki Czeskiej.

PRACE REMONTOWE

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością chcielibyśmy zakomunikować o kolejnych postępach prac remontowych w domu Edyty Stein. W ciągu tego roku zostały wykonane część pomieszczeń w piwnicy po lewej stronie Domu (kwiecień-maj 2005) w ramach projektu PIWNICA KULTURALNA.

Z kolei latem zostały przeprowadzone prace renowacyjne na lewej klatce schodowej oraz na parterze – w ich ramach zostały wyremontowane toalety, biura, portiernia i korytarz na parterze po lewej stronie oraz była portiernia po prawej stronie – gdzie obecnie znajduje się sala Erny, nazwana tak na pamiątkę praktyki lekarskiej siostry Edyty Stein – Erny – która znajdowała się właśnie w tym pomieszczeniu. Dzięki temu Dom zyskał kolejną salę na przeprowadzane programy.

Niniejszym pragniemy też podziękować wszystkim ofiarodawcom za okazaną pomoc, w tym również Miejskiemu Konserwatorowi Zabytków oraz osobom, które przekazały naszemu Towarzystwu 1% swojego podatku.

Sala Erny

Korytarz przed biurem na parterze

Sala wielofunkcyjna w Piwnicy

Wentylacja w Piwnicy

W związku z prowadzonymi pracami remontowymi apelujemy o terminowe opłacanie składek członkowskich numer konta:

BZ WBK S.A. oV/Wrocław
10 1090 1522 0000 0000 5201 9039

**Wysokość miesięcznej składki:
4 zł (seniorzy i studenci: 2 zł)**

Składki można również zapłacić osobiście w trakcie dyżurów członków Zarządu w każdą środę od 16.00 do 18.00